

Stockholm 2024-11-18

Dnr: U2024/01680

Yttrande över Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42)

Sveriges Skolledare vill inledningsvis framhålla att utredaren har gjort ett gediget arbete. Den historiska genomgången och beskrivningen av sektorn är läsvärd och, så vitt förbundet kan bedöma, rättvisande och inger förtroende för utredarens kunskaper och analyser.

Sveriges Skolledares synpunkter på förslagen

Förbundet koncentrerar synpunkterna till de delar av förslagen som berör folkhögskolorna och kommenterar förslagen i den ordning de presenteras i betänkandet.

12.3.1 Förslag på en ny målstruktur för folkbildningspolitiken

Utredaren föreslår en ny målstruktur med ett övergripande mål och fyra delmål för folkbildningspolitiken. De i dag gällande fyra syftena med statsbidraget ska upphöra att gälla, och i stället ska ett övergripande syfte med statsbidraget för folkbildningen införas.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslaget på ny målstruktur för folkbildningspolitiken.

12.3.2 Förslag på nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken

Utredningen föreslår att det nya övergripande målet för folkbildningspolitiken ska vara höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot de tre delarna som det övergripande målet är uppbyggt av men ser med oro på att de explicita skrivningarna om att folkbildningen ska medverka till att stärka demokratin har tagits bort. Det går att argumentera för att demokratiaspekten finns med i de formuleringar som valts, men Sveriges Skolledare ser inte att det är tillräckligt.

Sveriges Skolledare

Box 3266, 103 65 Stockholm | Vasagatan 48, Stockholm | 08-567 062 00
www.sverigesskolledare.se | Org. nr 802540-9601

Med förslaget till målbeskrivning vävs demokratispekten in som en del av folkbildningens värdegrund, vilket naturligtvis är bra. Sveriges Skolledare ser ändå behovet av att det tydligt framgår att målet att rusta individer för att kunna fungera fullt ut i ett demokratiskt uppbyggt samhälle finns med även i framtida målbeskrivningar.

12.3.3 Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken

Utredningen föreslår fyra delmål för folkbildningspolitiken.

- Att fler människor breddar och fördjupar sina kunskaper och når nya insikter.
- Att fler människor intresserar sig för kulturell utbildning och bildning samt att delaktigheten i kulturlivet ökar och breddas.
- Att fler människor får nya och återkommande möjligheter att gå vidare i arbetsliv och studier.
- Att folkbildningens verksamhet bidrar till ökad sammanhållning och gemenskap genom att nya målgrupper nås och att personer med olika bakgrund och förutsättningar möts i folkbildande sammanhang.

Sveriges Skolledare har förståelse för politikens legitima krav på uppföljning och utvärdering av verksamheter som erhåller statligt stöd. Samtidigt får vi inte vara så snäva i våra val av politiska verktyg att vi riskerar att hamna i en situation där det goda blir det bästas fiende.

En stor del av de som söker sig till Folkhögskolans kursutbud idag har antingen någon form av funktionsvariation eller en migrantbakgrund. Det är en deltagargrupp som skiljer sig från övriga verksamheter inom utbildningsområdet. Särarten innebär att standardiserade mätsystem passar särskilt dåligt inom Folkhögskolornas verksamhetsområde. Förslagen till indikatorer tar avstamp i en generell mål- och resultatstyrningsmodell som inte är helt lätt att applicera på folkhögskolesektorn.

Sveriges Skolledare har inga synpunkter på innehållet i delmålformuleringarna men föreslår att regeringen överväger förändringar som i mindre utsträckning betonar volymer för att undvika en utveckling mot kontraproduktiv pinnräkning.

12.3.4 Utredningen föreslår att självförvaltningsmodellen behålls

Utredningen föreslår att Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska fortsatt fördela statsbidraget till folkbildningen i myndighets ställe.

Sveriges Skolledare bifaller att den nuvarande självförvaltningsmodellen behålls. Hela folkhögskolesektorn bygger på tillämpning av tillsynsstyrning eftersom det är enda sättet att kunna skapa en verksamhet med individen som utgångspunkt. Alla försök till standardisering gör att särarten och därmed existensberättigandet naggas i kanten.

Förbundet delar också utredningens slutsats att modellen behöver kompletteras med att uppföljning och kontroll sköts av en utomstående aktör.

15.3 En ny modell för uppföljning och utvärdering av statsbidraget till folkbildningen ska införas

Utredningen föreslår att uppföljning och utvärdering ska fortsatt ske på tre olika nivåer men den externa oberoende utvärderingen ska bli mer regelbunden och mer omfattande än den hittills varit.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslaget. Att det är skilda aktörer som fördelar och som kontrollerar/följer upp statsbidraget bidrar till att öka förtroendet för sektorn och kan vara nödvändigt för att säkra en fortsatt tillitsbaserad styrning.

15.4 Myndigheten för kulturanalys ska utvärdera effekterna av statens stöd till folkbildningen

Utredningen föreslår att Myndigheten för kulturanalys ska utifrån de folkbildningspolitiska målen utvärdera, analysera och redovisa resultat och effekter av statens stöd till folkbildningen.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslaget.

19.1 Ikraftträdande av utredningens förslag

Utredningen föreslår att utredningens samtliga förslag ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslaget.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledare

Ann-Charlotte Gavelin Rydman
Förbundsordförande

Lena Linnerborg
Utbildningspolitisk chef